

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

תמוז תשפ"ה, יולי 2025

תכנית הבגרויות הגמישה **מיקוד הלמידה (כלי העזר) באזרחות חטיבה עליונה לשנת תשפ"ז**

"תכנית הבגרויות הגמישה" מאפשרת לנו המורים לבחור את דרכי ההוראה-למידה-הערכה בהתאם לבחירת המורה תוך התאמה ללומדים. נושאי הלימוד שנכללים בבחינה החיצונית הרגילה (70%) יחולקו לשתי חטיבות – האחת לבחינת בגרות חיצונית, והאחרת למשימות ביצוע מבוקרות.

לבחירת בית הספר יעמדו שתי בחינות חיצוניות – אחת לכל חטיבה - שכל אחת מהן בהיקף של 35%. בית הספר יבחר באחת מהן להיבחנות חיצונית בהתאם לנושאים המצויים בה על פי כלי העזר. שימו לב - לא יינתן ציון שנתי (הגשה) לבחינה זו. כמו כן, בשאלון זה אין מבחן מותאם.

הנושאים שבהם בית הספר לא יבחר להיבחנות חיצוניות, יוערכו באמצעות משימות ביצוע מבוקרות בהיקף של 35%. לא ניתן לבחור למשימות אלו את הנושאים שעליהם התלמידים נבחים בבחינה חיצונית.

אפשר יהיה להיבחן בבחינה החיצונית בהיקף 35% בלבד החל ממועד קיץ של שכבת י'.

מומלץ לפרוס את ההוראה ואת ההערכה במקצוע על פני שנתיים.

נושאי הלימוד הכוללים ב- 70% יחולקו לשתי חטיבות:

1. לאומיות וזכויות

2. עקרונות ורשויות

שמות הנושאים ניתנו על מנת להקל בשיוך מול סמלי השאלונים, אך שימו לב כי בכל חלק יש פירוט מלא של הנושאים הנדרשים, כפי שמפורט במסמך זה.

מבנה ההיבחנות ב"תכנית הבגרויות הגמישה":

1. שתי משימות ביצוע מבוקרות – 35%

2. בחינה חיצונית – 35%

3. הערכה בית ספרית – 30%

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

35% עבור 2 יח'ל – נושא: לאומיות וזכויות

רשימת תתי-הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד	
החלטה 181 של האו"ם (תכנית החלוקה)	1. הרקע ההיסטורי להקמת המדינה	
- הכרות עם תוכן ההכרזה - חלק היסטורי- הצדקות להקמת המדינה: היסטורית, בינלאומית (הצהרת בלפור, כתב המנדט), טבעית-אוניברסלית - חלק אופרטיבי מעשי ("לפיכך נתכנסנו... אשר תיקרא בשם ישראל") - חלק הצהרתי- אופי המדינה ("מדינת ישאל תהא פתוחה...") - מאפייני מדינה יהודית ודמוקרטית הבאים לידי ביטוי בהכרזה, ארבע פניות והתחייבויות לגורמים שונים.	2. הכרזת העצמאות	
- לאומיות ומדינת לאום: קבוצה אתנית ולאום - סוגי לאומיות- לאומיות אתנית-תרבותית, לאומיות אזרחית - התנאים ההכרחיים לקיומה של מדינה. - משמעויות שונות של מדינת הלאום- יובהר הרצף: מדינת לאום אתנית תרבותית, מדינה דו-לאומית, מדינה רב- לאומית, מדינת לאום אזרחית. - ההצדקות למדינת הלאום (ילמדו לפחות 3 הצדקות לבחירת המורה)	3. הרעיון הלאומי	
האחריות והמחויבות ההדדית של מדינת ישראל והעם היהודי בתפוצות	4. מדינת ישראל והעם היהודי בתפוצות	
העמדות ("חלומות") בנושא זהותה הדתית-תרבותית הרצויה של המדינה: מדינה מסורתית (מורשתית)-תרבותית, מדינה המשלבת חקיקה דתית-הלכתית בהיקף חלקי, מדינת הלכה ומדינה חילונית שיש בה הפרדה מלאה בין הדת למדינה. העמדות ("חלומות") בנושא זהותה הלאומית הרצויה של המדינה: מדינת לאום יהודית אתנית-תרבותית דמוקרטית, עמדות שאינן תואמות את תפיסתה של ישראל כמדינה יהודית דמוקרטית: מדינת לאום יהודית אתנית – תרבותית לא דמוקרטית, מדינה דו-לאומית דמוקרטית, מדינת לאום אזרחית דמוקרטית העמדות ("חלומות") בנושא זהותה האזרחית הרצויה של המדינה: תפיסות דמוקרטיות ליברליות: תפיסה ליברלית-אינדיבידואלית, תפיסה רפובליקנית (אזרחית ואתנית-תרבותית), תפיסה רב תרבותית	5. עמדות שונות לגבי אופייה הרצוי של מדינת ישראל	
-מעמד המיעוטים במדינת ישראל -היבט דמוגרפי סוציולוגי: הכרת קבוצות המיעוט השונות (ערבים, דרוזים ואחרים) -היבט המרחב הציבורי: מאפייני המיעוטים וביטוי לתחומי השפה, התרבות, הדת. -היבט מוסדי: מעמד וסטטוס רשמי של מוסדות המיעוטים בתחומים: חינוך, מוסדות דת, בתי דין.	6. המיעוטים בישראל	

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931404 * פקס: 073-3931429

شارع دبورہ ہنبیة 2 * عمارة ليف رام * اورشليم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931430/1 * فاكس: 073-3931429

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL * TEL: 972-73-3931430/1 FAX: 972-73-3931429

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.education.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.gov.il>

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

רשימת תתי-הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד	
השסע הלאומי, הצגת הקבוצות השונות, גורמים וביטויים לשסע, דרכי התמודדות (אתגר החיים המשותפים, האפשרויות להסכמות, פשרות וצמצום המחלוקות)	השסע הלאומי	7.
תרבות פוליטית דמוקרטית	תרבות פוליטית דמוקרטית	8.
- עקרון הסובלנות - עקרון הפלורליזם - עקרון ההסכמות		
- חירות ושוויון כערכי יסוד - רעיון הזכויות הטבעיות - זכויות טבעיות/יסוד/זכויות האדם הבסיסיות: הזכות לחיים ובטחון, הזכות לקניין, הזכות להליך הוגן, הזכות לחירות ונגזרותיה (חופש הביטוי, חופש המחשבה והמצפון, חופש התנועה, חופש העיסוק, חופש דת וחופש מדת), הזכות לשוויון; אפליה- הבחנה - העדפה מתקנת, הזכות לכבוד ונגזרותיה (הזכות לפרטיות, הזכות לשם טוב).	זכויות אדם ואזרח	9.
- זכויות פוליטיות/זכויות אזרח: הזכות לבחור ולהיבחר, חופש ההפגנה והמחאה, חופש ההתאגדות הפוליטית	זכויות פוליטיות/זכויות אזרח	10.
- זכויות חברתיות וכלכליות: הזכות לקיום בכבוד – רמת חיים בסיסית, הזכות לבריאות וטיפול רפואי, הזכות לדיור, הזכות לחינוך, זכויות עובדים ותנאי עבודה.	זכויות חברתיות וכלכליות	11.
יש ללמד דוגמאות לזכויות קבוצה שונות כגון: הזכות לשפה, הזכות לייצוג, הזכות לחינוך, הזכות לקיום מצוות הדת וחופש הפולחן	זכויות קבוצתיות -	12.
- חובות האדם כאדם וכאזרח - זכויות מתנגשות, קשר בין חובות וזכויות	חובות האדם כאדם וחובות האדם כאזרח	13.
- עקרון שלטון החוק - סוגי הפרות חוק ועבריינות: עבריינות פלילית רגילה, עבריינות שלטונית (אישית וציבורית), עבריינות פוליטית/אידיאולוגית. - מקרים בהם יש ספק, מחלוקת או מתח בשאלת המחויבות לציות לחוק: סירוב לציית לחוק מטעמי מצפון וסירוב מטעמים אידיאולוגיים-פוליטיים - פקודה בלתי חוקית, פקודה בלתי חוקית בעליל	שלטון החוק	14.
- דמוקרטיה מתגוננת; זכות הדמוקרטיה להגן על עצמה מפני אימים על על שיטת המשטר ועל אופי המדינה (במקרה של ישראל – כמדינה יהודית ודמוקרטית)	דמוקרטיה מתגוננת	15.
- המעמד המשפטי של מגילת העצמאות: ערכית, משפטית, ביטוי בחוקי יסוד - חוקי יסוד: מעמד, תוכן וצורה (בהשוואה לחקיקה רגילה) - חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו - חוק יסוד חופש העיסוק - חוק יסוד: ישראל-מדינת הלאום של העם היהודי - חוק השבות - חוק האזרחות	יסודות חוקתיים	16.

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931404 * פקס: 073-3931429

شارع دبورہ ہنبیۃ 2 * عمارة ليف رام * اورشليم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931430/1 * فاكس: 073-3931429

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL * TEL: 972-73-3931430/1 FAX: 972-73-3931429

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

35% עבור 2 יח'ל – נושא: עקרונות ורשויות

רשימת הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד	
הפרק במלואו	1. הרקע ההיסטורי להקמת המדינה	
- הכרות עם תוכן ההכרזה - חלק היסטורי- הצדקות להקמת המדינה - חלק אופרטיבי מעשי - חלק הצהרתי- אופי המדינה מאפייני מדינה יהודית ודמוקרטית הבאים לידי ביטוי בהכרזה, ארבע פניות והתחייבויות לגורמים שונים.	2. הכרזת העצמאות	
העמדות ("חלומות") בנושא זהותה הדתית-תרבותית הרצויה של המדינה: מדינה מסורתית (מורשתית)-תרבותית, מדינה המשלבת חקיקה דתית-הלכתית בהיקף חלקי, מדינת הלכה ומדינה חילונית שיש בה הפרדה מלאה בין הדת למדינה. העמדות ("חלומות") בנושא זהותה הלאומית הרצויה של המדינה: מדינת לאום יהודית אתנית-תרבותית דמוקרטית, עמדות שאינן תואמות את תפיסתה של ישראל כמדינה יהודית דמוקרטית: מדינת לאום יהודית אתנית – תרבותית לא דמוקרטית, מדינה דו-לאומית דמוקרטית, מדינת לאום אזרחית דמוקרטית העמדות ("חלומות") בנושא זהותה האזרחית הרצויה של המדינה: תפיסות דמוקרטיות ליברליות: תפיסה ליברלית-אינדיבידואלית, תפיסה רפובליקנית (אזרחית ואתנית-תרבותית), תפיסה רב תרבותית	3. עמדות שונות לגבי אופייה הרצוי של מדינת ישראל	
-היבט משפטי-נורמטיבי: לגבי כל חוק תוכן ומטרה (כיצד מבטא החוק את אופייה היהודי של המדינה) המצב המשפטי המחייב: חוק יסוד: ישראל-מדינת הלאום של העם היהודי, חוק השבות, חוק האזרחות, חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק יסודות המשפט, חוק חג המצות, החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, חוק שיפוט בתי דין רבניים, חוק יסוד מקרקעי ישראל, חוק חינוך ממלכתי (מטרות החינוך), חוק איסור גידול חזיר, חוק יום הזיכרון לשואה ולגבורה, חוק השידור הציבורי -המרחב הציבורי: מעמדה של השפה העברית כשפה הרשמית, לוח השנה העברי וסמלי המדינה (סמל, דגל, המנון) -בין הציבורי לפרטי: הסדר הסטטוס קוו	4. המאפיינים היהודיים של המדינה	

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931404 * פקס: 073-3931429

شارع دبورہ ہنبیة 2 * عمارة ليف رام * اورشليم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931430/1 * فاكس: 073-3931429

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL * TEL: 972-73-3931430/1 FAX: 972-73-3931429

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

רשימת תתי הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד	
- עקרון שלטון העם - דמוקרטיה ישירה, דמוקרטיה עקיפה/ייצוגית, משאל עם - תנאי יסוד לבחירות דמוקרטיות (כלליות, חשאיות, מחזוריות, שוויוניות, מאפשרות התמודדות חופשית) - שיטת הבחירות בישראל ומרכיביה: רשימתית, יחסית, ארצית (ללא השוואה לשיטות בחירות אחרות)	עקרון שלטון העם	5.
- עקרון הכרעת הרוב (ושמירה על זכויות המיעוט) - עריצות הרוב	עקרון הכרעת הרוב	6.
- יובהר הרצף בין הגישה הליברלית והגישה הסוציאל-דמוקרטית	גישות כלכליות-חברתיות	7.
- יובהר מושג הגלובליזציה; ייבחנו השפעותיה באחד התחומים הבאים, לבחירת המורה: - חברה וכלכלה: הגירה ומהגרי עבודה - תרבות - מוסדות בינלאומיים ומשפט בינלאומי - מעמדה של מדינת הלאום בעידן הגלובליזציה: היחלשות מול התחזקות	גלובליזציה	8.
- עקרון הגבלת השלטון - חוקה (לא כולל חוקה פורמלית וחוקה מטריאלית) - עקרון הפרדת הרשויות - מנגנוני פיקוח מוסדיים ומנגנוני פיקוח חוץ מוסדיים	הגבלת השלטון	9.
- זכות המדינה להגן על עצמה ועל אזרחיה מפני איומים על הביטחון חקיקת חירום - מעצר מנהלי	ביטחון ודמוקרטיה	10.
- המהפכה החוקתית והוויכוח על סמכויות בג"ץ	המהפכה החוקתית	11.
- עבודת הכנסת: קואליציה, אופוזיציה, מליאה, ועדות - תפקידי הכנסת: כינון הממשלה, ייצוג האזרחים, חקיקה, פיקוח וביקורת, מינוי בעלי תפקידים, אסיפה מכוננת - חקיקה ראשית: תהליך החקיקה	הרשות המחוקקת	12.
- תפקידי הממשלה: קביעת מדיניות וביצועה, קביעת תקנות-חקיקת משנה, סמכות שירות, חקיקת תקנות לשעת חירום. -אחריות ממשלתית משותפת, אחריות מיניסטרילית.	הרשות המבצעת	13.
- אי תלותה ועצמאותה של הרשות השופטת בישראל - סוגי משפט: משפט פלילי, משפט אזרחי - בג"ץ, ביקורת שיפוטית, אקטיביזם שיפוטי	הרשות השופטת	14.

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931404 * פקס: 073-3931429

شارع دبور هنبية 2 * عمارة ليف رام * اورشليم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931430/1 * فاكس: 073-3931429

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL * TEL: 972-73-3931430/1 FAX: 972-73-3931429

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

30% - הערכה בית ספרית

חלק זה הנו הערכה בית ספרית הכוללת:

1. למידה והערכה של אשכול אחד נבחר.
2. למידה והערכה של נושאים נוספים, לבחירת המורה, מהחטיבה שנבחרה למשימות מבוקרות.
3. ציוני הערכה לאורך הלמידה ותלמידאות.

אשכולות- נושאים לבחירה		
1.	העולם היהודי	- דילמות איתן מתמודדות הקהילות: מרכיבי הזהות של יהודי התפוצות - השסע הדתי - תיאור הקבוצות השונות - הגורמים לשסע - אתגר החיים המשותפים - מגמות בדמוגרפיה של העם היהודי בעולם - שאלת מיהו יהודי - זרמים דתיים ואורתודוקסים
2.	תקשורת ופוליטיקה בישראל	- התנגשות בין חופש הביטוי וזכות הציבור לדעת לזכויות אחרות - אמצעי תקשורת כמתווכים בין השלטון לאזרחים - יחסי הגומלין בין אמצעי התקשורת לשלטון - צינורות מידע פתוחים - אמצעים המאפשרים/ השומרים על עצמאות של התקשורת: - תקשורת גלובלית, מעורבות בית המשפט - קביעת סדר היום, הבניית המציאות
3.	שיטות בחירות ומפלגות	- שיטות ממשל - שיטות בחירות - המערכת המפלגתית- מערכת דו מפלגתית ורב מפלגתית - שיטות לגיבוש רשימת מועמדים

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931404 * פקס: 073-3931429

شارع دبورہ ہننبیة 2 * عمارة ليف رام * اورشلیم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931430/1 * فاكس: 073-3931429

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL * TEL: 972-73-3931430/1 FAX: 972-73-3931429

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

		- תהליך כינון הממשלה והקשיים בהרכבת הממשלה - סוגי ממשלות קואליציוניות - מפת המפלגות בישראל - האידיאולוגיה בתחומי: רצף חוץ וביטחון, רצף כלכלי-חברתי, רצף דת ומדינה, רצף בזהותה היהודית של המדינה
4.	מעורבות האזרחים ופיקוח על רשויות השלטון	- מעורבות פוליטית של אזרחים - פיקוח וביקורת על רשויות השלטון
5.	רשויות מקומיות	- חלוקת התפקידים והסמכויות בין השלטון המרכזי והמקומי - מבנה הרשויות המקומיות - שיטת הבחירות לרשויות המקומיות - מודל השליטה מהמרכז (כולל יתרונות וביטויים) - מודל האוטונומיה המקומית (כולל יתרונות וביטויים)

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931404 * פקס: 073-3931429

شارع دبورہ ہنبینۃ 2 * عمارة ليف رام * اورشلیم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931430/1 * فاكس: 073-3931429

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL * TEL: 972-73-3931430/1 FAX: 972-73-3931429

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>